

# Ograniczenie dostępu do informacji

## WIEDZA W PIGUŁCE

Nazywam się Darek i jestem administratorem dużego portalu społecznościowego. Do moich obowiązków należy kontrolowanie treści zamieszczanych na stronie. Nadzoruję, czy na pewno należy pozwolić na ich wyświetlanie.

Może wydawało ci się, że wszystkie treści zamieszczane przez użytkowników są wyświetlane? Że w internecie panuje pełna swoboda wypowiedzi? W rzeczywistości jest wręcz przeciwnie. Właściciele stron mają własne pomysły na to, jak powinien wyglądać ich portal. Dlatego nie dopuszczają do publikacji pewnych treści.

Wiele osób uważa, że jakiegokolwiek nadzorowanie treści w internecie nie powinno mieć miejsca. Że narusza to wolność słowa. Chciałbym opowiedzieć ci o dwóch sytuacjach z mojej codziennej pracy. Wtedy samodzielnie ocenisz, czy moja praca jest pożyteczna czy szkodliwa.

W zeszłym tygodniu zostałem wezwany do mojego szefa. Powiedział mi, że jest przyjacielem pewnego polityka. Na naszym portalu pojawiła się ostatnio strona, która krytykuje jego działania. Pojawiają się tam informacje o jego oszustwach i donosy o zmarnowanych pieniądzach. To przez jego niedbalstwo nie powstało nowe schronisko dla bezdomnych zwierząt, planowane przez gminę od kilku lat. Mój szef nakazał mi zamknięcie tej strony, bo jego kolega prosił go o to.

Bałem się powiedzieć mu, że nie chcę tego zrobić. Ta strona przecież jest potrzebna i pożyteczna! Żeby nie stracić pracy, musiałem ją zamknąć. W obowiązkowym uzasadnieniu napisałem, że twórca strony złamał regulamin naszego serwisu. Mówi on, że nie można u nas zamieszczać treści pełnych nienawiści i że dbamy o przyjazny charakter tekstów i materiałów na stronie. Te zapisy można rozumieć w różny sposób... Niestety tym razem musiałem je nagiąć.

Po tym wydarzeniu byłem rozgoryczony. Zastanawiałem się, czy nie zrezygnować z pracy administratora. Jednak wkrótce potem dostałem zgłoszenie od jednego z użytkowników. Twierdził, że inna osoba zamieszcza obraźliwe obrazki o nim i narusza jego dobre imię. A według naszego regulaminu każdy ma prawo do ochrony. Zaraz otworzyłem przesłane przez niego linki. Rzeczywiście! Jakiś szkolny prześladowca tworzył okrutne grafiki przy użyciu zdjęć kolegi, z którego przez to wszyscy się wyśmiewali. To niedopuszczalne! Zaraz usunąłem wszystkie obrazki, a także skasowałem konto temu użytkownikowi. Ostrzegłem go też, że jeśli wróci na portal pod fałszywym nazwiskiem lub pseudonimem, na pewno go wysledzę i znowu zlikwiduję jego działalność.

Pomyślałem wtedy: „Może jednak moja praca jest pożyteczna? Może nie wszystkie treści powinny zostać upublicznione?...”. Zastanawiam się dalej, czy nadzór sieci jest czymś dobrym. A wy jak myślicie?

## POMYSŁ NA LEKCJĘ

Nadzór w sieci jest zjawiskiem wszechobecnym. Jednak nie do końca zdajemy sobie sprawę, że informacje, które przekazujemy za pomocą nowych technologii, mogą być sprawdzane lub blokowane przez osoby trzecie. Lekcja pokazuje, że komunikacja przez internet zakłada istnienie pośrednika. Jego rola może godzić w nasze prawo do wolności słowa, ale w pewnych sytuacjach chroni dobra osobiste użytkowników.

## Cele operacyjne

Uczestniczki i uczestnicy:

- wiedzą, że komunikacja w internecie podlega nadzorowi;
- rozumieją, że w komunikacji za pomocą internetu może pojawiać się pośrednik, który ma wpływ na przekazywanie informacji;
- wiedzą, co to znaczy cenzura i podsłuchiwanie w kontekście nowych technologii.

## Przebieg zajęć

1.

Czas: 15 min  
Forma: praca w grupach  
Pomoce: kreda, tablica, kartki A4,  
długopisy, czarny marker, **instrukcja dla grup „Instrukcja do gry”**

Zapowiedz, że za chwilę zagramy w grę, dzięki której okaże się, co dzieje się z informacjami przekazywanymi za pomocą internetu. Podziel uczestników i uczestniczki na trzy grupy: nadawców, odbiorców i pośredników. Każda z grup otrzymuje **instrukcje do gry**. Zadaniem nadawców jest przekazanie ciągu wiadomości składających się na informację, którą mają odgadnąć odbiorcy. Jednak za każdym razem informacja trafia jeszcze do pośrednika, który decyduje, czy dana wiadomość może przejść do odbiorców. Nadawcy powinni się zorientować, według jakiego klucza mogą przekazywać informacje.

Następnie odwołaj się do doświadczeń z gry, powiedz, że dzięki nowym technologiom możemy sobie przekazywać informacje. Jednak zanim dotrze ona do odbiorcy, napotyka pośrednika, np. administratora strony internetowej, który może zdecydować, czy dana informacja trafi do odbiorcy czy też nie. Pośrednik może sam zdecydować o tym, że nie umieści informacji lub może ją usunąć na prośbę innej osoby.

2.

Czas: 15 min  
Forma: praca w parach  
Pomoce: tablica, kreda lub marker,  
**karta pracy „Pytania do historii o Darku”**, długopisy

Powiedz, że zobaczymy teraz, jak może wyglądać rola pośrednika w internecie. Przeczytaj historię Darka („Wiedza w pigułce”), rozdaj pomocniczo wydruk dla każdej pary oraz **kartę pracy „Pytania do historii o Darku”**. Poproś o wypełnienie karty pracy w parach. Następnie zapytaj wszystkich, czy rola pośrednika jest potrzebna czy też nie. Wypisz argumenty za i przeciw na tablicy. Podsumuj, że trudno jednoznacznie określić, czy rola ta jest właściwa, bo z jednej strony mamy prawo do wolności słowa, z drugiej zaś czasem potrzebna jest pomoc pośrednika, aby zablokować informację, która może np. skrzywdzić drugą osobę.

3.

Czas: 3 min  
Forma: wykład prowadzącego  
Pomoce: brak

Zapytaj, jakie skojarzenia uczestnicy i uczestniczki mają ze słowem „cenzura”, co ono może oznaczać. Powiedz, że cenzura to kontrolowanie przez organy władzy państwowej lub podmioty komercyjne (np. portale społecznościowe typu Facebook) publicznej wymiany informacji. Kontrola taka może polegać np. na usuwaniu postów, komentarzy, zdjęć, filmów. Oznacza to, że ktoś decyduje o tym, jakie treści mogą się pojawiać, a jakie nie: cenzura ogranicza naszą wolność słowa. Podobna była rola pośrednika z naszej gry, ale cenzura to działanie bardziej celowe, czyli ktoś specjalnie nie dopuszcza jakichś informacji lub je zmienia. Kiedyś, gdy nie było internetu, cenzurze były poddawane np. książki i gazety. Obecnie jest to niemożliwe, bo większość informacji publikowanych jest w internecie. Dlatego cenzura pojawia się właśnie w świecie wirtualnym, np. nie możemy przeczytać artykułu w internecie albo jest on specjalnie zmieniony, tak aby wprowadzić nas w błąd. Musimy mieć także świadomość, że pośrednik może za pomocą nowych technologii podsłuchiwać naszą komunikację, np. rozmowy telefoniczne, rozmowy na Skypie, na czacie. Również wiadomość w postaci wysłanego maila może być przez kogoś przeczytana.

## 4.

Czas: 12 min

Forma: praca indywidualna, praca w grupach

Pomoce: **materiał pomocniczy „Kostka”**, nożyczki, klej, flamastry

Zapowiedz, że za chwilę podsumujemy najważniejsze informacje z lekcji. Wytnij i przygotuj przed lekcją kostki dla każdego (**materiał pomocniczy „Kostka”**). Każdy na swojej kostce wypisuje hasła (mogą to być też symbole, rysunki) związane z lekcją. Jedno hasło/skojarzenie na jednym kwadracie. Następnie poproś o złożenie i sklejenie sześciątów. Stwórz grupy po 5-6 osób. Poproś, aby każdy rzucił swoją kostką (jeśli hasła w grupie się powtórzą, należy powtórzyć rzut), zadaniem grup jest utworzenie podsumowania lekcji z wyznaczonych haseł oraz prezentacja podsumowania na forum.

## Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że komunikacja w internecie podlega nadzorowi;
- rozumieją, że w komunikacji za pomocą internetu może pojawiać się pośrednik, który ma wpływ na przekazywanie informacji;
- wiedzą, co to znaczy cenzura i podsłuchiwanie w kontekście nowych technologii?

## Opcje dodatkowe

Jeśli masz więcej czasu, możesz poprosić o spisanie pomysłów w grupach na temat tego, jak wyglądałby internet całkowicie nadzorowany przez pośredników. Wirtualny świat, gdzie każdy nasz krok jest podsłuchiwany i sprawdzany. W jaki sposób korzystalibyśmy z portali społecznościowych, stron, gier, sklepów on-line? Jakie sytuacje mogłyby nas spotkać?

## MATERIAŁY

- instrukcja dla grup do gry
- karta pracy „Pytania do historii o Darku”
- materiał pomocniczy „Kostka”

## ZADANIE DLA UCZNIA

### Zadanie 1.

Oznacz poniższe zdania jako prawdę lub fałsz.

- Komunikat przekazywany za pomocą nowych technologii może być zablokowany lub usunięty przez pośrednika. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
- Pośrednikiem może być administrator strony, na którą wchodzimy. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
- Pośrednik zawsze działa na naszą niekorzyść. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
- Komunikacja w internecie może być podsłuchiwana. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]

## SŁOWNICZEK

- **administrator strony internetowej:** osoba, która zajmuje się techniczną sprawnością strony i zmienianiem jej zawartości. Może sam wprowadzać zupełnie nowe treści, a także edytować te dodane przez internautów. Zostaje zatrudniona do tego zajęcia przez właściciela strony.
- **cenzura:** kontrola publikowanych treści, która ogranicza wolność wyrażania myśli i przekonań

## CZYTELNIA

- **Perypetie informacji w internecie.** [online] Przewodnik, Fundacja Panoptikon, dostępny w internecie [dostęp 14.11.2016] <https://perypetie-informacji.panoptikon.org/>, w formacie PDF: <https://perypetie-informacji.panoptikon.org/files/perypetie-informacji.pdf>

---

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Monika Prus-Głazczka, konsultacja merytoryczna: Wojciech Klicki. Materiał pochodzi z serwisu [edukacjamedialna.edu.pl](http://edukacjamedialna.edu.pl) prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/ograniczenie-dostepu-do-informacji/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu "Cybernauci – kompleksowy projekt kształtowania bezpiecznych zachowań w sieci", finansowanego ze środków Ministra Edukacji Narodowej.

Podstawa programowa:

Zajęcia komputerowe, II poziom edukacyjny

Treści nauczania

Bezpieczne posługiwanie się komputerem i jego oprogramowaniem

Podstawa programowa 2017:

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń przedstawia zasady komunikowania się; wyjaśnia zasady skutecznej autoprezentacji – kształtowania swojego wizerunku.

Uczeń uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Uczeń wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka; wymienia prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym; rozpoznaje przejawy ich łamania i podaje skutki takich działań.

Uczeń przedstawia funkcje i rodzaje środków masowego przekazu; wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa.